

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА  
РОБОЧА ПРОГРАММА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ  
(ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ)»**

(для студентів 1 курсу заочної форми навчання  
галузі знань 1401 «Сфера обслуговування»  
напряму підготовки 6.140103 «Туризм»)

Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Економічна теорія (Основи економічної теорії)» (для студентів 1 курсу заочної форми навчання галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки 6.140103 «Туризм») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. П. Решетило, І. А. Островський, С.Б.Тимофієва. – Х.: ХНАМГ, 2013. – 22 с.

Укладачі : В. П. Решетило, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва

Рецензент: О. Ю. Єгорова

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії, протокол № 1 від 28 серпня 2012 р.

## ЗМІСТ

	Стор.
<b>ВСТУП</b> .....	4
<b>1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ</b> .....	5
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни.....	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	7
1.5. Анотації програми навчальної дисципліни.....	8
<b>2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ</b> .....	9
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	9
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	10
2.3. Розподіл часу за змістовими модулями та формами навчальної роботи.....	14
2.4. Розподіл часу самостійної роботи.....	18
2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту.....	19
2.6. Порядок та критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів....	19
2.7. Інформаційно – методичне забезпечення.....	20

## ВСТУП

Для формування сучасного економічного мислення, підготовки фахівців нового покоління треба спиратися на фундаментальні знання, вихідні для всебічного вивчення різноманітних соціально-економічних процесів. Такі знання покликана надати Економічна теорія (ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ)\*.

Економічна теорія (ОЕТ) є нормативною дисципліною навчального плану, яка забезпечує фундаментальну підготовку бакалаврів напряму підготовки: б. 140103 «Туризм».

Участь нашої держави в Болонському процесі обумовлює впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу, що є нашим національним варіантом ECTS. Виходячи з кредитно-модульної системи організації навчального процесу, всі теми модуля (дисципліни) зведені в три змістові модулі (далі ЗМ).

Програма розроблена на основі:

-ГСВО України: ОКХ підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки б.140103 «Туризм» 2010 р.

-ГСВО України: ОПП підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки б.140103 «Туризм» 2010 р.

Програми нормативних навчальних дисциплін підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки б.140103 «Туризм» 2010 р.

-СВО ХНАМГ: Навчального плану підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки б.140103 - « Туризм» 2011 р.

Програма ухвалена кафедрою економічної теорії (протокол №1 від 28.08.12.).

# 1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

## 1.1. Мета, предмет та місце дисципліни

**Метою вивчення** є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

---

\* Далі Економічна теорія (ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ) – Економічна теорія (ОЕТ)

**Завданням дисципліни** є набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків економічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави корегувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

**Предмет вивчення у дисципліні:** основоположні економічні категорії; економічні закони та принципи функціонування економічних систем; економічні відносини, господарчі механізми та дії людей, спрямовані на ефективне господарювання в умовах обмежених економічних і природних ресурсів.

### **Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця**

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
Вихідна	Економічна теорія (Макроекономіка) Економічна теорія (Мікроекономіка) Міжнародні економічні відносини

## 1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль **ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (ОЕТ)**

(2,0 / 72)

### **ЗМ 1. Загальні основи соціально-економічного розвитку**

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.

Тема 2. Економічна система суспільства.

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль в житті суспільства.

Тема 4. Теорія товару і грошей.

## **ЗМ 2. Теоретичні аспекти розвитку ринкової економіки**

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи.

Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці.

Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг.

Тема 8. Капітал сфери обігу.

Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі.

Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл.

## **ЗМ 3. Національна і міжнародна економіка в умовах глобалізації**

Тема 11. Держава та її економічні функції.

Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем.

### **1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги**

<b>Вміння (за рівнями сформованості) та знання</b>	<b>Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)</b>	<b>Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)</b>
<b>Репродуктивний рівень</b> Ураховувати основні економічні закони у процесі професійної діяльності	Виробнича	Організаційна
<b>Алгоритмічний рівень</b> За результатами аналізу законодавчих та нормативних актів України, використовуючи макроекономічні моделі, за допомогою зіставлення та порівняння приймати професійні рішення, адекватні державній економічній політиці.	Виробнича	Організаційна
<b>Евристичний рівень</b> На основі аналізу наявних економічних та природних ресурсів, застосовуючи моделі альтернативних витрат, за допомогою зіставлення та порівняння визначати альтернативні варіанти використання економічних ресурсів.	Соціально-виробнича	Проектувальна

В результаті вивчення дисципліни «Економічна теорія (ОЕТ)» студенти повинні *вміти*:

- володіти категоріальним апаратом та методологією дослідження;
- аналізувати особливості розвитку та встановлення економічних відносин між людьми у процесі господарської діяльності;
- аналізувати взаємодію економічних суб'єктів у процесі створення матеріальних благ при обмежених ресурсах;
- застосовувати діалектичні методи економічного аналізу при дослідженні елементів ринкового механізму;
- обґрунтовувати можливості застосування теоретичних моделей економічного розвитку в практичній діяльності;
- аналізувати проблеми, пов'язані з розвитком грошово-кредитних відносин, фіскальної політики та державного регулювання в умовах ринкової економіки;
- оцінювати вплив на економічні процеси зовнішніх факторів, тенденції розвитку світової економіки.

#### **1.4. Рекомендована основна навчальна література**

1. Гальчинський А.С. Основи економічних знань : навч. посіб. / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. - К. : Вища шк., 2002.
2. Економіка : навч. посіб. / За ред. С.В.Степаненка. - К.: КНЕУ, 2000 - 306 с.
3. Економічна теорія. Політекономія : підручник / за ред. В.Д.Базилевича. - К. : Знання - Прес, 2005.-615 с.
4. Економічна теорія : навч. посіб. / за ред. С.М.Воробйова. - Х., К., 2004. - 704 с.
5. Крупка М.І. Основи економічної теорії / М.І. Крупка, П.І. Островерх, С.Л. Реверчук. - К. : Альбіна, 2001.-344 с.
6. Мочерний С.В. Основи економічних знань : підручник С.В. Мочерний. - К. : Академія, 2000. - 304 с.
7. Основи економічної теорії: підручник / за ред. А.А.Чухно. - К. : Вища шк., 2001. - 606 с.
8. Экономическая теория : учебник [для студ. высш учеб. завед.] / под ред. В.Д. Камаева. - М.: Гуманит. издат. «Владос», 2001. - 640 с.
9. Перехідна економіка : підручник / В.М. Геєць, Є.Г. Панченко, Е.М. Ліанова та ін.; за ред. В.М. Гейця. - К. : Вища шк., 2003. - 591 с.

## 1.5. Анотації програми навчальної дисципліни

### *Економічна теорія (ОЕТ)*

Метою вивчення дисципліни «Економічна теорія (ОЕТ)» є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати

обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

**Предмет дисципліни:** основоположні економічні категорії; економічні закони та принципи функціонування економічних систем; економічні відносини, господарчі механізми та дії людей, спрямовані на ефективне господарювання в умовах обмежених економічних і природних ресурсів.

**Змістові модулі:** Загальні основи соціально-економічного розвитку. Теоретичні аспекти розвитку ринкової економіки. Національна та міжнародна економіка в умовах глобалізації.

### *Экономическая теория (ОЭТ)*

**Цель изучения:** приобретение будущими специалистами глубоких экономических знаний, формирование у них нового экономического мышления, адекватного рыночным отношениям, формирование навыков анализа реальных экономических процессов и принятия обоснованных решений экономических проблем, связанных с их будущей деятельностью.

**Предмет дисциплины:** основополагающие экономические категории, экономические законы и принципы функционирования экономических систем; экономические отношения, хозяйственный механизм и действия людей, направленные на эффективное хозяйствование в условиях ограниченных экономических и природных ресурсов.

**Модули содержания:** Общие основы социально-экономического развития. Теоретические аспекты развития рыночной экономики. Национальная и международная экономика в условиях глобализации.

### *Economics theories*

**The purpose of the study:** the acquisition of future specialists of deep economic knowledge, the formation of their new economic thinking, adequate market economy, the skills of analysis of real economic processes and informed decision-making of economic issues related to their future activities.

**The subject of subjects:** basic economic categories, the economic laws and principles of functioning of economic systems, economic relations, the economic mechanism and actions of people, aimed at efficient management of limited economic and natural resources.

**Content modules:** General framework for the socio-economic development. Theoretical aspects of a market economy. National and international economics in the context of globalization.



## 2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### 2.1. Структура навчальної дисципліни економічна теорія (ОЕТ)

Призначення: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 2,0  Загальна кількість годин –72  Змістових модулів – 3	Галузь знань – 1401 «Сфера обслуговування»  Напрямок підготовки – 6.140103 «Туризм»  Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр	Нормативна  Рік підготовки 1–ий Семестри – 1  Аудиторні заняття: 10 год. Лекції – 4 год. Практичні заняття – 6 год.  Самостійна робота – 62 год.:  Види підсумкового контролю: екзамен – 1 семестр

*Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 13,8 % до 86,2 %.*

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних та практичних. Лекційний матеріал дає студентіві основу знань з тих, чи інших проблем економічного аналізу орієнтує студентів у різноманітті навчальної літератури. Метою практичних занять – є поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, які винесені на семінари. Крім цього на практичних заняттях передбачається проведення комплексно - модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу кількох тем курсу. На практичні заняття виносяться найважливіші й найскладніші питання дисципліни. При підготовці до практичних занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідної теми, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу. Далі доцільно звернутися до вивчення рекомендованої літератури відповідно до певної теми.

Велике значення у процесі вивчення й закріплення знань має самостійна робота студентів, завданням самостійної роботи є також отримання більш глибоких знань, як результату вивчення додаткових літературних джерел.

Робоча програма, матеріали для проведення лекційних, практичних та розподіл часу за змістовими модулями та формами роботи розроблені відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

## **2.2. Тематичний план навчальної дисципліни.**

Вивчаючи економічну теорію (ОЕТ) студенти повинні засвоїти систему економічних знань, на яких базується сучасний економічний аналіз ; набути навички дослідження агрегованих показників економічного та соціального розвитку національної економіки шляхом використання універсального інструментарію та економічного моделювання.

Приступаючи до вивчення дисципліни «Економічна теорія (ОЕТ)» студенти повинні познайомитися з програмою навчальної дисципліни, досягнути її структуру та основні методи й форми навчання та уявити основні види і форми контролю знань, умінь і навичок.

Тематичний план дисципліни «Економічна теорія (ОЕТ)» складається із трьох змістових модулів, які включають певні навчальні елементи та питання, що розкривають механізм економічного аналізу.

**Модуль *ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (ОЕТ)***

**(2,0 / 72)**

### **ЗМ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

#### **Тема 1. Предмет і метод економічної теорії**

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні. Предмет економічної теорії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства. Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

#### **Тема 2. Економічна система суспільства**

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва

матеріальних благ. Економічні блага. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки. Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. Криза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки. Основні напрями формування сучасних ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки. Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. Роздержавлення. Приватизація. Світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

### **Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства**

Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок. Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей. Економічний вибір. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства.

### **Тема 4. Теорія товару і грошей**

Товар і його властивості. Вартість. Мінова вартість. Споживна вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов. Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Функції грошей. Історичний підхід у розгляді

функцій грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Закон грошового обігу. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці. Інфляція, її суть і причини. Темпи інфляції. Види інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції.

## **ЗМ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

### **Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи**

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринок. Риси, структура та функції ринку. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Характерні ознаки сучасного ринку. Об'єктивна зумовленість та сутність ринкової інфраструктури. Основні суб'єкти ринкової економіки. Держава як суб'єкт ринкового господарства. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови їх формування в Україні. Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів. Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Зв'язок між пропозицією і ціною. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Особливості формування і зміни кривих пропозицій в перехідних економічних системах. Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги. Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення по Маршалу. Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції. Монополія та типи монополізації. Види монополій. Монопольна влада. Критерії та межі монополізації економіки. Недоліки надмірної монополізації економіки. Економічні наслідки монополій. Ринок монополістичної конкуренції. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Суть олігополії. Олігополія і конкуренція. Олігополія та економічна ефективність. Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Проведення антимонопольної практики. Антимонопольна політика в Україні.

## **Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці**

Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємств. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість Продукція підприємств та її економічні форми. Суть підприємництва та умови його існування. Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Форми підприємництва. Підприємництво і бізнес. Перспектива розвитку підприємництва в Україні. Проблема банкрутства підприємств. Законодавство про банкрутство.

## **Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг**

Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг капіталу. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Механізм відтворення основного капіталу. Амортизація. Норма амортизації. Амортизаційний фонд як одне з джерел відтворення основного капіталу. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їх структура. Показники ефективності використання основного та обігового капіталу. Рентабельність.

## **Тема 8. Капітал сфери обігу**

Сфера обігу в ринковій економіці. Виникнення сфери товарного обігу в процесі еволюції товарно-грошових відносин. Сутність, функції та місце сфери обігу у ринковій економіці. Сфера обігу як сфера функціонування торговельно-мінових та кредитних відносин, торговельного та позичкового капіталу. Торговельний капітал та його еволюція за сучасних умов. Особливості сфери функціонування торговельного капіталу та його функціональна структура. Сучасні форми торговельного підприємництва. Товарна біржа. Торгові доми. Інтернет-торгівля у сфері ринкової інфраструктури. Торговельний прибуток і його норма. Позичковий капітал як відокремлена частина грошових функціональних форм промислового і торговельного капіталу. Сутність та джерела позичкового капіталу. Позичковий процент і його джерела. Норма позичкового проценту та його динаміка. Роль процентної ставки. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Роль і функції кредиту в сучасній ринковій економіці. Банківська система як інфраструктурний елемент

сучасної ринкової економіки. Банки, їх види та функції. Поза банківські кредитні заклади. Акціонерно-корпоративний капітал. Цінні папери акціонерних товариств. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

### **Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі**

Аграрна сфера виробництва та її особливості. Сутність аграрних відносин. Форми господарювання у сільському господарстві: фермерські, кооперативні, державні, змішані. Рентні відносини. Сутність земельної ренти, її види та механізм створення. Розподіл і використання рентного доходу. Ринок землі. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі. Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс. Механізм реалізації аграрних відносин в сучасних умовах. Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробника.

### **Тема 10 Доходи населення, їх формування та розподіл**

Доходи, їх види та джерела формування. Сутність та механізм розподілу доходів. Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині. Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність. Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Державне регулювання розподілу доходів. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до ринкової економіки.

## **ЗМ 3. НАЦІОНАЛЬНА І МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

### **Тема 11. Держава та її економічні функції**

Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція. Економічні функції держави. Форми, методи та інструменти державного регулювання економіки. Фінансова система. Суть і структура фінансової системи. Державний бюджет. Місцеві бюджети.

Формування доходів і витрат державних та місцевих бюджетів. Податки. Елементи системи оподаткування. Крива Лаффера. Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Класифікація податків. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави. Необхідність державного регулювання в умовах ринкової економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки.

## **Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини**

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Інтеграційні процеси на сучасному етапі. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Міжнародна економічна інтеграція. Інтеграційні зв'язки й механізм міжнародного співробітництва. Головні інтеграційні угруповання світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему. Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та не митні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Всесвітній ринок товарів та послуг. Структура світового ринку. Основні тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації. Міжнародний рух капіталів. Причини, форми вивозу капіталу. Особливості вивозу капіталу на нинішньому етапі розвитку світового господарства. Наслідки вивозу капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити. Міжнародний валютний фонд. Європейський банк реконструкції та розвитку. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Фіксований і плаваючий курс. Міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили.

## **Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем**

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми і шляхи їх вирішення людством. Сучасні глобальні проблеми. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Екологічна криза та

форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зuboжіння, голоду і хвороб у світі. Проблеми роззброєння та мирного використання атому. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

### **2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента.**

Запропонований розподіл часу за розділами, змістовими модулями та форми навчальної роботи відповідає навчальним планам підготовки бакалаврів за напрямом 6.140103 «Туризм» заочної форми навчання.

**Таблиця 2.3.1 – Розподіл часу за змістовими модулями.**

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи				
		Лекц.	Сем., пр.	СРС	Інд. робота	Підсумк. контроль
<b>ЗМ 1.</b> Загальні основи соціально-економічного розвитку	0,5/18	1	2	15	-	
<b>ЗМ 2.</b> Теоретичні аспекти розвитку ринкової економіки	1,0/36	2	2	32	-	
<b>ЗМ 3.</b> Національна і міжнародна економіка в умовах глобалізації	0,5/18	1	2	15	-	
<b>РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (ОЕТ)</b>	<b>2,0/72</b>	<b>4</b>	<b>6</b>	<b>62</b>	<b>-</b>	

**Таблиця 2.3.2 – Розподіл часу лекційного курсу (заочна форма навчання).**

Зміст	Кількість годин за напрямом підготовки (шифр, аббревіатура)
	<b>6.140103 «Туризм»</b>
<b>1</b>	<b>2</b>
<b>ЗМ 1. Загальні основи соціально-економічного розвитку</b>	<b>1</b>
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	0,25
Тема 2. Економічна система суспільства	0,25
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль в житті суспільства.	0,25
Тема 4. Теорія товару і грошей	0,25
<b>ЗМ 2. Теоретичні аспекти розвитку ринкової економіки</b>	<b>2</b>
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	0,5
Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці	0,25



<b>1</b>	<b>2</b>
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	0,25
Тема 8. Капітал сфери обігу	0,25
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі	0,5
Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл	0,25
<b>ЗМ 3. Національна і міжнародна економіка в умовах глобалізації</b>	<b>1</b>
Тема 11. Держава та її економічні функції	0,5
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	0,25
Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем	0,25
<b>РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ( ОЕТ)»</b>	<b>4</b>

Таблиця 2.3.3 – Розподілу часу практичних занять (заочна форма навчання).

<b>Зміст</b>	<b>Кількість годин за напрямом підготовки (шифр, аббревіатура)</b>
	<b>6.140103 «Туризм»</b>
<b>1</b>	<b>2</b>
<b>ЗМ 1. Загальні основи соціально-економічного розвитку</b>	<b>2</b>
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	0,5
Тема 2. Економічна система суспільства	0,5
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль в житті суспільства.	0,5
Тема 4. Теорія товару і грошей	0,5
<b>ЗМ 2. Теоретичні аспекти розвитку ринкової економіки</b>	<b>2</b>
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	0,5
Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці	0,25
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	0,25
Тема 8. Капітал сфери обігу	0,25
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі	0,25
Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл	0,5
<b>ЗМ 3. Національна і міжнародна економіка в умовах глобалізації</b>	<b>2</b>
Тема 11. Держава та її економічні функції	1
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	0,5
Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем	0,5
<b>РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (ОЕТ)»</b>	<b>6</b>

## 2.4. Організація самостійної роботи студентів.

У процесі опанування модуля «Економічна теорія (ОЕТ)» окрім лекційних та практичних занять (які є аудиторною роботою) значна роль належить самостійній роботі студентів. Самостійна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем макроекономічного аналізу.

На самостійну роботу відповідно навчальним планам підготовки бакалаврів заочної форми навчання за напрямом 6.140103 «Туризм» припадає 62 години з них на виконання розрахунково-графічної роботи

20 годин (Див.: Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання розрахунково-графічних робіт з дисципліни «Економічна теорія (Розділ. ОЕТ)» (для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.140103 «Туризм»). Укл. Решетило В.П., Єгорова О.Ю. – Харків: ХНАМГ, 2011. – 190 с.)

У таблиці 2.4.1. подано розподіл часу самостійної роботи за змістовими модулями й формами роботи.

**Таблиця 2.4.1 – Розподіл часу самостійної роботи за її формами**

Форми самостійної роботи (за змістовими модулями)	Години	Форма звіту
<b>ЗМ 1. Загальні основи соціально-економічного розвитку</b>	<b>15</b>	
1.Огляд основної та додаткової літератури	2	Конспект
2. Самостійний розгляд питань: Показники економічної та соціальної ефективності суспільного виробництва.	4	Конспект
3. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань.	4	Відповіді у зошиті для практичних занять
4. РГР (вивчення літератури, складання плану)	5	Матеріали у зошиті
<b>ЗМ 2. Теоретичні аспекти розвитку ринкової економіки</b>	<b>32</b>	Конспект
1.Огляд основної та додаткової літератури	4	
2. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань. Підготовка до поточного тестування.	6	Відповіді у зошиті для практичних занять
3.Самостійний розгляд питань: Перспектива розвитку підприємництва в Україні. Фондова біржа та її функції. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до	10	Конспект

<b>Форми самостійної роботи (за змістовими модулями)</b>	<b>Години</b>	<b>Форма звіту</b>
ринкової економіки.		
4. Розв'язання задач	2	
3. РГР (написання теоретичної та розрахункової частин)	10	Текст
<b>ЗМ 3. Держава в умовах ринкової економіки</b>	<b>15</b>	
1.Огляд основної та додаткової літератури	2	Конспект
2. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань.	4	Конспект
3.Самостійний розгляд питань: Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки.	4	Конспект
3. Захист РГР	5	Відповіді до графіку
<b>РАЗОМ за модулем «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (ОЕТ)»</b>	<b>62</b>	

## **2.5 . Засоби контролю та структура залікового кредиту**

<b>Види контролю та їх стислий зміст</b>	
1. Виконання та захист розрахунково-графічної роботи	15 годин
2. Іспит (письмовий) за екзаменаційними білетами	1 семестр

## **2.6 Порядок та критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів.**

Педагогічний контроль є обов'язковим елементом навчання як складової процесів освіти, пізнання. Контроль – це система перевірки і оцінювання результатів навчання, тобто контроль знань, умінь і навичок студентів як результату вивчення модуля «Економічна теорія (ОЕТ)». Практика і чисельні наукові дослідження підтверджують стимулюючу роль різноманітних видів контролю у мотиваційній поведінці студентів.

Для визначення рівня знань, умінь і навичок студентів при вивченні модуля «Економічна теорія (ОЕТ)» використовуються наступні форми і методи контролю:

- Поточний контроль здійснюється під час сесії та передбачає виявлення рівня самостійного засвоєння студентом теоретичного матеріалу і вміння використовувати його для вирішення практичної ситуації (тестування, розв'язання задач).
- Оцінювання виконання індивідуальних завдань (розрахунково-графічна робота).
- Підсумковий контроль письмовий екзамен за екзаменаційними білетами у 1 семестрі.

Отримані при вимірюванні різними методами оцінки, бали, відсотки складають врешті комплексну оцінку.

Студент отримує оцінку «відмінно», якщо він засвоїв основні поняття і категорії; вільно оперує необхідним науковим матеріалом; може самостійно аналізувати теорії, погляди, факти, що відображені в літературі; вільно володіє навчальним матеріалом; дає обґрунтуванні відповіді на всі питання.

Студент отримує оцінку «добре», якщо він засвоїв поняття, але в ряді випадків є неточності; оперує необхідним матеріалом, але узагальнення викликає труднощі; відповідає на всі питання, але матеріал одного з питань не повністю розкриває, є певні неточності.

Студент отримує оцінку «задовільно», якщо він засвоїв поняття і категорії нечітко, не послідовно; відчувається недолік знання наукового

фактичного матеріалу; може переказати учбовий матеріал з елементами практичного аналізу, але відповіді на запитання дає не повні, допускає вагомі помилки.

Студент отримує оцінку «незадовільно», якщо він не засвоїв основні поняття й категорії; не знає наукового і фактичного матеріалу; може лише переказувати учбовий матеріал, але не може обґрунтувати відповіді на жодне питання; не може відповісти на питання екзаменаційних білетів.

## 2.7. Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1	2
<b>1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)</b>	
1. Гальчинський А.С. Основи економічних знань : навч. посіб. / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. - К. : Вища шк., 2002.	ЗМ 1- 3
2. Економічна теорія. Політекономія : підручник / за ред. В.Д.Базилевича. - К.: Знання - Прес, 2005.-615 с.	ЗМ 1- 3
3. Перехідна економіка:Підручник /За ред.В.М.Гейця.-К.,2003	ЗМ 1- 3
<b>2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)</b>	
1. Крупка М.І. Основи економічної теорії / М.І. Крупка, П.І. Островерх, С.Л. Реверчук. - К. : Альбіна, 2001.-344 с.	ЗМ 1- 3
2. Мочерний С.В. Основи економічних знань : підручник С.В. Мочерний. - К. : Академія, 2000. - 304 с.	ЗМ 1- 3
3. Экономическая теория : учебник [для студ. высш учеб. завед.] / под ред. В.Д. Камаева. - М.: Гуманит. издат. «Владос», 2001. - 640 с.	ЗМ 1- 3

1	2
<b>3. Методичне забезпечення</b> (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
1. Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Основи економічної теорії» для студентів 1 курсу денної форми навчання галузь знань 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки – 6. 140103 «Туризм». – Харків: ХНАМГ, 2009 – с.	ЗМ 1- 3
2. «Економічна теорія (ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ)». ТЕКСТИ ЛЕКЦІЙ (для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напрямів підготовки: 6.140101 «Готельно - ресторанна справа» і 6.140103 «Туризм») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. П. Решетило, І. А. Островський, С.Б.Тимофієва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 171 с.	ЗМ 1 – 3
3. Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання розрахунково-графічних робіт з дисципліни «Економічна теорія (Розділ. ОЕТ)» (для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.140103 «Туризм»). Укл. Решетило В.П., Єгорова О.Ю. – Харків: ХНАМГ, 2011. – 190 с.	ЗМ 1 –3
<b>4. Ресурси інтернет</b>	
Цифровий репозиторій ХНАМГ: <a href="http://eprints.ksame.kharkov.ua">http://eprints.ksame.kharkov.ua</a> .	ЗМ 1 –3
<a href="http://www.bank.gov.ua">http://www.bank.gov.ua</a> .	ЗМ 1 –3
<a href="http://www.kmu.gov.ua">http://www.kmu.gov.ua</a>	ЗМ 1 –3
<a href="http://www.me.gov.ua">http://www.me.gov.ua</a>	ЗМ 1 –3
<a href="http://www.minfin.gov.ua">http://www.minfin.gov.ua</a>	ЗМ 1 –3
<a href="http://www.ssmc.gov.ua">http://www.ssmc.gov.ua</a>	ЗМ 1 –3
<a href="http://www.worldbank.org.ru">http://www.worldbank.org.ru</a>	ЗМ 1 –3
<a href="http://www.ukrstat.gov.ua">http://www.ukrstat.gov.ua</a>	ЗМ 1 –3
Ліга Бізнес Ін форм // <a href="http://www.liga.net">www.liga.net</a>	ЗМ 1 –3
Нормативні акти України // <a href="http://www.nau.kiev.ua">www.nau.kiev.ua</a>	ЗМ 1 –3

## НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни  
та робоча програма навчальної дисципліни

**«Економічна теорія**

**(Основи економічної теорії)»**

*(для студентів 1 курсу заочної форми навчання  
галузі знань 1401 «Сфера обслуговування»  
напрямку підготовки 6.140103 «Туризм»)*

Укладачі: **РЕШЕТИЛО** Валентина Петрівна,  
**ОСТРОВСЬКИЙ** Ігор Анатолійович,  
**ТИМОФІЄВА** Світлана Борисівна

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2012, поз. 210 Р

---

Підп. до друку 2.10.2012 р.

Друк на ризографі

Тираж 11 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 1,3

Зам. № 8851

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,  
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: [rectorat@ksame.kharkov.ua](mailto:rectorat@ksame.kharkov.ua)

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.